

РОЗПОВІДЬ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Реформування змісту освіти та гуманізація цілей дошкільної освіти України є складовою процесу оновлення світових та європейських освітніх систем. Закон України „Про дошкільну освіту” [1], Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [2], Базова програма „Я у Світі” [3] спрямовані на впровадження у педагогічну практику цілісного підходу до розвитку особистості. Очікування суспільства пов’язані сьогодні з формуванням життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої людини. Починати розвивати особистість слід з дошкільного дитинства, оскільки саме в цей віковий період закладається фундамент оптимістичного світобачення; формуються уявлення дитини про свої права та обов’язки, про себе як про представника певної статі, про себе минулого — теперішнього — завтрашнього; засвоюються моральні правила та норми, розвивається довільна поведінка.

Проблема покращення підготовки і підвищення мотивації дошкільників до навчання іноземної мови не є новою. Низку публікацій присвячено вивченню дошкільного віку як початкового ступеня навчання з використанням ігрового методу. Проведений нами аналіз джерел, дотичних до досліджуваної проблеми, показав, що на сьогодні контекстом навчання іноземної мови дошкільників є гра.

Здійснений нами аналіз інших джерел засвідчує, що розповідь також є часто вживаним методом навчання дошкільника, зокрема для ознайомлення з основами природознавства та екології; для розвитку пов’язаного мовлення; для пояснення рухливих ігор на заняттях фізкультури; для ознайомлення з історією рідної країни; у процесі корекційної роботи. Також існує низка наукових праць, присвячених питанню навчання дошкільників іноземної мови.

Метою статті є обґрунтування доцільності застосування методу розповіді для навчання іноземної мови дошкільників та укладання методичних рекомендацій щодо її використання на заняттях з іноземної мови.

Період дошкільного дитинства є сензитивним для формування основних якостей особистості, її інтелектуального та мовленнєвого розвитку. Основним життєвим контекстом дитини дошкільного віку є світ соціальних відносин дорослих людей, в який вона намагається увійти. Спільна з дорослими пізнавальна діяльність спрямовується на встановлення властивостей предметів найближчого довкілля, на оволодіння шляхом „спроб і помилок” як способом ознайомлення з природою, предметами, людьми, самим собою. Провідним мотивом є пізнавальний, дитина стає активним споживачем нової інформації. Провідна діяльність старшого дошкільника – сюжетно-рольова гра, яка створює найсприятливіші умови для розвитку, становлення його особистості [2]. Дорослий для неї – найавторитетніше джерело знань, ерудиції, постачальник невідомого та незрозумілого, тлумач усього, що цікавить. Тому дитина завжди уважно слухає розповіді дорослого.

Розповідь, будучи засобом мотивації, спонукання до ігрової та предметної діяльності, доцільно використовувати при навчанні дошкільників

іноземної мови. Дітей слід залучати до активного слухання, оскільки в цьому випадку розповідь розвиває не лише аудитивні вміння дошкільника, а й уміння говоріння: монологічного та діалогічного мовлення.

Ендрю Райт [4] наводить чинники провідної ролі розповіді в навчанні іноземної мови дітей. Серед них:

1) мотивація: діти мають постійну потребу в розповідях, хочуть їх слухати й читати. Вчитель повинен підібрати влучний момент для розповіді;

2) значення: діти шукають значення, смисл почутого або прочитаного; відтак, вони читають/слухають з певною метою. Якщо діти «схопили» суть розповіді, вчитель нагороджує їх за здатність розуміти й спонукає до подальшого навчання з метою покращення здатності розуміти почуте/прочитане;

3) володіння мовою в слуханні, читанні й говорінні. В спілкуванні з носієм мови найбільш важливою є здатність розуміти іноземну мову у звичайному темпі, в якій зустрічаються нові для слухача слова. Цю здатність можна розвивати, використовуючи позитивне ставлення до того, що не все є зрозумілим в пред'явленому матеріалі, і розвиваючи вміння пошуку суті, передбачення, здогадки. Діти мають аналогічне позитивне ставлення й уміння в рідній мові, тому потрібно поступово залучати дітей до перенесення цього ставлення і умінь у навчання іноземної мови. Для того, щоб учні робили спроби висловлюватися іноземною мовою, необхідно розвивати позитивне ставлення до спроб висловлюватися, до небоязні робити помилки. Ендрю Райт акцентує, що таким є природній спосіб навчання іноземної мови;

4) мовна усвідомленість: розповіді допомагають дітям усвідомити загальне «відчуття», «смак» іноземної мови. Розповіді вводять лексичні одиниці, граматичні структури, які утворюють активний та пасивний словниковий запас. У подальшому одиниці пасивного запасу можуть перейти в активний, тому що вони вже не є новими для дітей. Ендрю Райт ілюструє приклад переходу пасивного знання в активне вживання у розповідях минулого простого часу;

5) стимул говорити: природнім є виражати вподобання, обмінюватися ідеями та асоціаціями, пов'язаними з почутими розповідями;

6) спілкування: слухання або читання розповідей, реагування на них через говоріння, художню діяльність розвиває співпрацю. Навчання іноземної мови не має користі, якщо несформованим є вміння слухати інших та говорити так, щоб хотілося почути й зрозуміти. Розповідь розвиває почуття усвідомленості інших;

7) загальна навчальна програма: розповіді розвивають у дітей вміння усвідомлювати, аналізувати, самовиражатися і, зазвичай, мають міжпредметні зв'язки з географією, математикою, природничими науками.

Проведений нами аналіз методичної літератури показав, що розповідь є методом навчання: алфавіту; вимови; правил читання; письма; граматики і граматичних структур; лексики. Але, зазвичай, кожна розповідь неминуче містить та пропонує зв'язний матеріал для вивчення мовних явищ (фонетики, лексики, граматики).

Форма подачі розповіді може бути різною:

1) вчитель читає розповідь. Ця форма подачі розповіді важлива, оскільки прищеплює любов та повагу до книги як до джерела цікавої інформації;

2) вчитель переказує розповідь. Ця форма допомагає встановити міжособистісний контакт та зворотній зв'язок між учителем та учнями, уможлиблює використання під час розповіді жестів, предметів;

3) вчитель транслює розповідь (або міні-фільм) за допомогою технічних засобів навчання. В іноземній педагогіці ця форма подачі має назву «digital storytelling». Вона є ефективною, оскільки одночасно поєднує зображення, голос диктора, музичний супровід, відеокліпи.

Необхідно зазначити, що розповідь повинна бути виразною і легкою для сприйняття. До неї висувається низка вимог: чітка логіка викладення; емоційність; проста, доступна мова; зображення елементів особистісної оцінки та ставлення до фактів і подій, про які йдеться.

Цьому сприяють багаторазові повтори, а також наочність. Остання може бути вербальною (звуки природи, техніки, тембр голосу оповідача) та візуальною (малюнки, жести, міміка оповідача). На думку Девіда Хесфілда [5], для дітей дошкільного віку доцільно обирати розповіді з основної тематики й у теперішньому часі. Особливими вимогами до розповіді є ритм, рима, повтори, хорова відповідь дітей оповідачу. Дошкільник має отримати радість від розповіді. Для цього процес перебігу розповіді має бути яскравим, наприклад, оповідач використовує особливий костюм чи аксесуар, перкусійні музичні інструменти для відчуття динаміки розповіді тощо.

Вагоме значення має й алгоритм роботи вчителя з розповіддю. Услід за Л.В. Калініною та І.В. Самойлюкевич [6], методично доцільно підвести учнів поступово до сприйняття розповіді. Спочатку потрібно зняти мовні труднощі за допомогою:

- вправ на імітацію для оволодіння фонетичними явищами;
- малюнків для введення чи повторення лексики;
- ігор для закріплення граматичних моделей.

Наступним кроком є сюжетна антиципація, що має на меті зацікавити учнів у розповіді, що буде пред'явлена. Далі слідує власне розповідь, по закінченні якої перевіряється її розуміння, наприклад, розташувавши малюнки у певній послідовності.

Щоб заняття з іноземної мови були цікавими, захопливими, бажаними, варто читати розповіді, використовувати інтерактивні методи, залучати дітей промовляти уривки фраз з розповіді чи слухати розповідь, беручи в ній участь, наприклад, інсценізуючи її, або під час слухання розповіді використовувати перкусійні музичні інструменти. Довільне запам'ятовування та довільна імітація поза діяльнісним контекстом є недоцільними, оскільки не відповідають віковим особливостям дошкільника. Діяльнісне спрямування заняття допомагає мимовільно запам'ятовувати, осмислювати іншомовний матеріал, вправляти у вимові звуків та вживанні іншомовних слів і фрагментів фраз.

При навчанні дошкільників актуалізується принцип повторюваності. Розповідь може бути пред'явлена стільки разів, скільки необхідно для

засвоєння дошкільниками певних мовних явищ. Діти поступово можуть вивчити розповідь напам'ять.

Пропонуємо фрагмент заняття, оснований на дитячій автентичній розповіді "Brown Bear, Brown Bear, What Do you See?" американських авторів Martin B. Jr. та Carle E. Інструкції до завдань ми подаємо рідною мовою для зручності ознайомлення.

Завдання 1. Цільова спрямованість – тренування вимовних навичок.

Перед виконанням діти отримують малюнки з тваринами.

Інструкція: Допоможіть працівнику зоопарку розташувати тварин за однаковими першими звуками.

*Bear – Bird.
Horse – hare.
Frog – fish.
Duck – dog.
Cat – crocodile.
Tiger – turtle.
Panda – parrot.*

Завдання 2. Цільова спрямованість – повторення лексичних одиниць.

Перед виконанням вчитель презентує дітям книгу, називає авторів, показує обкладинку.

Інструкція: Назвіть кольори, які ви бачите. Як кольори співвідносяться з розповіддю?

Завдання 3. Цільова спрямованість – закріплення граматичних моделей.

Інструкція: Пройди по кімнаті, подивись на малюнки і скажи, що ти бачиш. Чи це справжня чи вигадана тварина?

I see a (colour) horse. It is real / make believe.

Завдання 4. Цільова спрямованість – зацікавити учнів у розповіді.

Інструкція: Послухайте уважно розповідь і знайдіть незвичних тварин.

Під час читання вчитель залучає учнів промовляти репліки, що повторюються.

Завдання 5. Цільова спрямованість – перевірити розуміння розповіді.

Інструкція: Розмістіть тварин у порядку їх появи в розповіді.

Завдання 6. Цільова спрямованість – формування діалогічних вмінь.

Перед виконанням учні отримують маски з зображенням тварин. Діти, які не отримали маски, називають тварин в кінці розповіді.

Інструкція: Інсценуйте розповідь.

Хто бере участь	Рядок
Всі учні	<i>Brown bear, brown bear, what do you see?</i>
Ведмідь	<i>I see a red bird looking at me!</i>
Всі учні	<i>Red bird, red bird, what do you see?</i>
Червоний птах	<i>I see a yellow duck looking at me!</i>
Продовжується до кінця розповіді	
Діти, які не отримали маски	<i>We see a brown bear, a red bird, a yellow duck...</i>

Пропонований фрагмент заняття був апробований під час проведення занять з дошкільниками на Перших київських державних курсах (Житомирської філії) в групі № 43. У результаті підвищився рівень зацікавленості та мотивації дошкільників до подальшого вивчення іноземної мови.

Таким чином, ураховуючи психологічні особливості дітей дошкільного віку, навчання іноземної мови за допомогою розповіді задовольняє постійну потребу дітей слухати розповіді від дорослих, розвиває здатність розуміти іноземну мову у звичайному темпі, в якій зустрічаються нові слова; сприяє мовній усвідомленості; слугує стимулом до говоріння; розвиває вміння співпраці. Таким чином, метод розповіді є актуальним в навчанні дошкільників іноземної мови поряд з ігровим методом.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо у дослідженні зарубіжного й вітчизняного досвіду використання методу «digital storytelling» для навчання іноземної мови дітей дошкільного віку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про дошкільну освіту”. – К.: Генеза. – 1996. – 36 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Дошкільне виховання, 1999. – 68 с.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
4. Wright A. Storytelling with Children. - Oxford: Oxford University Press, 1998. – 222 p.
5. Heathfield D. Rhythm, rhyme, repetition, reasoning and response in oral storytelling [Электронный Ресурс] / 2011. TeachingEnglish. British Council. BBC, 2011. Режим доступа <http://www.teachingenglish.org.uk/articles/rhythm-rhyme-repetition-reasoning-response-oral-storytelling>
6. Калініна Л. В. Your English-Speaking World; Sound Land. Методичний посібник для вчителів іноземної мови початкової школи / Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич, Л. І. Березенська. – К.: Контекст, 2004. – 164 с.